

## Kronik

oktober - december 1997

### Fiolstræde

**D**en officielle genindvielse af Fakultetsbibliotek for De Samfundsvidenskabelige og Juridiske Fakulteter i Fiolstræde fandt sted 29.

oktober 1997, med deltagelse af undervisningsminister Ole Vig Jensen, rektor ved Københavns Universitet Kjeld Møllgaard, afdelingschef Poul Bache, Kulturministeriet, kgl. bygningsinspektør David Bretton-Meyer samt en lang række specielt indbudte gæster. 'Uofficielt' var biblioteket taget i brug af studerende og andre allerede i august måned (se *Magasin fra Det Kongelige Bibliotek*, 12. årg. nr. 4).

### Knudåge Riisager 1897 - 1974

**28** oktober åbnede Det Kongelige Bibliotek en Knudåge Riisager-udstilling på Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samling i København.

Udstillingen, der markerede hundredåret for Riisagers fødsel, belyste hans virke som komponist, administrator og kulturskribent.

Riisager var født i Port Kunda i Estland af danske forældre og voksede op på Frederiksberg. Han modtog violinundervisning af Peder Møller og studerede musikteori hos Otto Malling og Peder Gram. I 1921 blev Riisager cand.

polit., og helt frem til 1950 fungerede han som embedsmand, de sidste 11 år som kontorchef i Finansministeriet. Sideløbende med denne akademiske karriere markerede Riisager sig som en produktiv komponist. Han debuterede i 1919 med en strygekvartet og studerede i begyndelsen af 1920'erne hos Albert Roussel og Paul Le Flem i Paris. På grundlag af fransk neoklassicisme arbejdede han sig snart frem til sin egen helt personlige stil.

Allerede i 1930'erne indledte Riisager sit arbejde som balletkomponist. I 1930 havde hans og Elna Jørgensen *Benzin* haft premiere på Det Kongelige Teater. Opførelsen vakte megen furore ikke mindst på grund af Robert Storm Petersens barokke scenografi. I 1942 førsteopførtes balletterne *Qarrt-siluni*, *Slaraffenland* og *Tolv med Posten* - de to første til Harald Landers koreografi, den sidste til Børge Ralovs. Stilen i de to sidstnævnte er karakteristisk for Riisager: humoristisk, folkelig, med en udpræget dansk tone, fremkaldt ikke mindst ved en hyppig benyttelse af danske børnemelodier.

Af en helt anden karakter er musikken til Kaj Munks skuespil *Niels Ebbesen*, som opførtes på Det Kongelige Teater i anledning af Besættelsens ophør. Et års tid før havde Riisager komponeret melodien til *Danmarks Frihedssang*, som sammen med *Mor Danmark* fra 1939 hører til hans mest kendte sange.

Med sin og Harald Landers ballet *Etudes*, som havde premiere i 1948, opnåede Riisager international berømmelse. Værket gik de følgende årtier sin sejrsgang over verdens største

balletscener. I slutningen af 1950erne komponerede Riisager endnu to balletter, nemlig *Månerenen* og *Fruen fra havet*, begge med koreografi af Birgit Cullberg.

Riisager var aktiv som komponist helt frem til sin død i 1974. Han var formand for Dansk Komponistforening i årene 1937-62 og beklædte posten som direktør for Det Kongelige Danske Musikkonservatorium i perioden 1956-67.

Blandt de senere værker må fremhæves *Sangen om det uendelige* for kor og orkester fra 1964 samt *Til Apollon* fra 1972, som viser komponistens interesse og sans for en fantasifuld behandling af orkestret.

Gennem alle årene var Riisager en flittig skribent. Han deltog gerne i samfundsdebatten og leverede en lang række bidrag om ikke mindst musikkulturelle emner.

Ved åbningen talte direktør Erland Kolding Nielsen, komponist Jan Maegaard, komponist Sven Erik Werner samt professor Louis Christensen; sidstnævnte bragte en række hilsner fra institutioner i Seattle, som Riisager besøgte i 1972. Endvidere blev komponistens blæserkvintet, opus 16 opført.

Ved udstillingens åbning forelå en ny udgave af udvalgte essays af Knudåge Riisager, udgivet af Det Kongelige Bibliotek ved Niels Krabbe, to nye cd-udgivelser med henholdsvis orkestermusik og kammermusik af komponisten udgivet af det statslige pladeselskab dacapo, samt Riisagers *Musik for blæser-*

*kvintet*. Denne sidste er udgivet af Birgit Bjørnum som bind 4 i nodeserien *Dansk Musik fra Det Kongelige Biblioteks Samlinger*, som udgives i samarbejde med Samfundet til Udgivelse af Dansk Musik.

Udstillingen var åben indtil 7. december 1997.

## Nye publikationer

*Symfonien er død - musikken leve, og andre essays af Knudåge Riisager*

Samlingsen omfatter, med en enkelt undtagelse, alene artikler vedrørende musikalske emner, men spænder iøvrigt vidt både indholds- og tidsmæssigt: fra den tidlige bekendelse til "det galliske" på bekostning af "det germanske" til den vægtige vurdering af Carl Nielsen i 1965, *Den underlige Harmoni*. Herimellem står en række refleksioner over musikkens væsen og samfundsmæssige placering med Riisagers berømte afskrivning af den overleverede symfoniske form i centrum. Udvalget rundes af med to selvbiografiske artikler.

*Symfonien er død - musikken leve, og andre essays af Knudåge Riisager*. Med indledning af Sven Erik Werner og bibliografi over Riisagers litterære arbejder. Udgivet af Niels Krabbe. Det Kongelige Bibliotek. 1997. 179 s. Kr. 125,-

### Danske Provinstryk 1482-1830. III: Midtjylland

**T**redje bind af *Danske Provinstryk 1482-1830* (DPt) omfatter 685 bøger, pjecer og aviser fra syv midtjyske byer. Netop halvdelen er trykt i Århus, og fra denne by såvel som fra Ribe kendes nogle få bøger fra tiden før 1600. Derudover er Århus-klokkeren Hans Hansen Skonning fra 1800-tallets midte den eneste 'gamle' bogtrykker i bindet, og 100 tryk fra denne brogede personligheds presse spreder sig - uden for den sædvanlige vægt af teologi, lejlighedsdigte og ligprædikener - over mange fag, herunder skønlitteratur.

Men ellers var den økonomiske forudsætning for et trykkeri et avisprivilegium og det får i tiden omkring 1800 firmaer i bindets seks købstæder: Fredericia, Horsens, Randers, Ribe, Vejle og Århus, af hvilke desværre kun Randers og Århus fortsat udsender deres ca. 200-årige aviser. Århus tegner sig iøvrigt kun for ét firma, 1794ff, men det var gedigent og i DPt's tid især knyttet til A.F. Elmquists navn, ikke mindst kendt for skrifter af St.St. Blicher. Han flyttede dog til Søren Elmenhoff i Randers, hvis familie virkede dér i seks generationer, fra 1810 til 1995. Elmenhoff havde begyndt sin bogtrykkervirksomhed i Fredericia, hvor han 1796 efterfulgte byens første bogtrykker, Peter von Westen, som var kommet dertil fra Odense i 1783. Fredericia-trykkeriet blev af Elmenhoff solgt til Niels Siersted Hyphoff, der straks flyttede det til Ribe.

Vejle når kun lige akkurat med - med nogle få bøger fra Sylvester Hertz 1828ff., - men navnet findes den dag i

dag i Hertz Bogtrykkergården i København.

Den mobilitet, som fremgår her, var karakteristisk for provinsens tidlige bogtrykkere.

Det siger sig selv, at stiftsbyer med katedralskoler kunne mønstre lærde forfattere, bl.a. af skolebøger og oversættelser fra latin. Men ellers var det et bredt udvalg af emner, der var på tale, og under bøger og aviser bredte sig et broget flor af dagliglivets praktiske småtrykssager, som ikke er pligtafleveret eller registreret noget sted.

**O**venfor er nævnt seks købstæder. Det syvende trykkested er usædvanligt: Den virksomme amtsprovst Lodberg Krarup i, som det heder, "Borris ved Ringkjøbing" fik oprettet seminarium og bogtrykkeri, og i 1816-21 tryktes her en snes rigtig pæne og delvis træsnitillustrerede bøger, mest selvfølgelig lærebøger fra ABC til seminarie-niveau - samt P.N. Frosts klassiske bog om Ringkjøbing.

**D**Pt III har som de andre bind lokal-, erhvervs- og personalhistorisk interesse ud over den boghistoriske, ligesom nutidens voksende interesse for læsevaner kan finde støtte her.

Fjerde bind af *Danske Provinstryk 1482-1830* er i produktion og vil udkomme i 1998; det behandler Haderslev, Sønderborg, Tønder og Aabenraa. Det store bd. V med Fyn er i arbejde og vil forventeligt følge i 1999 ligesom bd. VI med en sammenfatning af bindenes registre.

*Danske Provinstryk 1482-1830.* En bibliografi udarbejdet af Grethe Larsen under redaktion af Erik Dal. III: Midtjylland. Det danske Sprog- og Litteraturselskab og Det Kongelige Bibliotek. 1997. XXXII, 124 s. Ind. Kr. 350,- Bd. I-VI i abonnement: kr. 312,50 pr. bind.

#### Bogmesse i Forum 21-23. november 1997

Det Kongelige Bibliotek var igen deltager i den årlige bogmesse i Forum.

På stand nr. 82 præsenterede biblioteket en miniudstilling i anledning af komponisten Knudåge Riisagers 100 års fødselsdag. Der var fremlagt litteratur og partiturer, og på Internet kunne ses mere om Riisagerprojektet.

Lørdag d. 22. november præsenterede førstebibliotekar Niels Krabbe bogen *Symfonien er død - musikken leve og andre essays af Knudåge Riisager*, som netop var udgivet af Det Kongelige Bibliotek. Om søndagen præsenterede forskningsbibliotekar Erik Skyum-Nielsen sin bog *Den oversatte klassiker*, udgivet i samarbejde mellem Det Kongelige Bibliotek og Museum Tusulanums Forlag.

Derudover blev udgivelsen af Søren Kierkegaards samlede værker markeret, bl.a. ved en Internet-udstilling, hvor man kunne se Søren Kierkegaard-manuskripter fra Det Kongelige Bibliotek.

I 1997 blev en ny lov om pligtaflevering vedtaget. I Forum vistes eksempler på de meget forskelligartede tryksager, der er omfattet af loven.

#### Lån til udstillinger

I Berlin vist fra 25. nov. 1997 en *Søren Kierkegaard-udstilling*, på Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz. Udstillingen, der blev åbnet af kulturminister Ebbe Lundgaard, bestod af originalmanuskripter fra Det Kongelige Biblioteks Håndskriftafdeling. Udstillingen har tidligere været vist på Rundetårn i København og i Paris.

#### Erhvervelser

##### Håndskriftafdelingen

Tegneren Fritz Jürgensens originalmanuskript til *Gysebogen*.

En lille samling breve fra Jakob Knudsen til hans tyske oversætter Mathilda Mann, dat. 1912-14.

En samling tegninger af Herluf Jensenius til Egon Larsens *Fabler fra Ravnekrogen*.

En samling papirer efter kapelmester Siegfried Salomon.

En samling breve og avisudklip vedr. komponisten Alfred Toft.

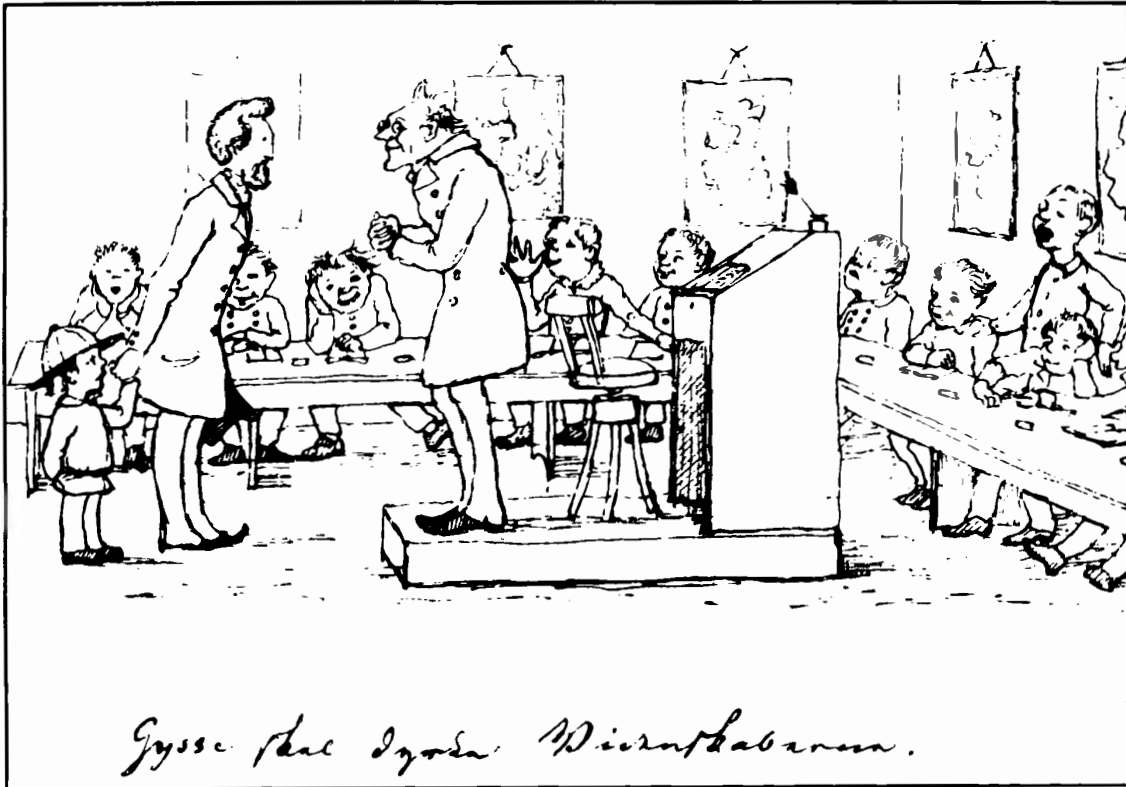
En samling breve til og fra forfatteren Knud Poulsen.

Syv breve fra forfatteren Jørgen Nielsen til ungdomsvennen Alfred Hessel.

Tre radiomanuskripter af Jacob Paludan med titlerne *Marcel Proust*, *Henrik Pontoppidan* og *Svar på interview*.

Fem radiomanuskripter af Tom Kristensen med titlerne *Pausen*, *Det gaadefulde Bjerg*, *Theodore Dreiser*, *Th. A. Müller* og *Hulda Lütken*.

Stambog tilhørt Gustav Bøyer. Hovedsageligt skrevet i Hamborg og København 1774-1800.



*Gysse skal dyrke Videnskaberne.*

Motiv fra Fritz Jürgensens 'Gyssebog' fra 1843. Bogen er anskaffet af Det Kongelige Biblioteks Håndskriftafdeling og indeholder tegninger af Fritz Jürgensen til hans nevø Frederik: Gysse skal dyrke Videnskaberne.

I øvrigt har afdelingen erhvervet en række andre samlinger og enkelte breve og manuskripter af blandt andre Erik Skram, Viggo Stuckenberg, Valdemar Vedel, Christian Houmark, Vilhelm Andersen, Sophus Michaëlis, Johan Skjoldborg, Anders Bodelsen, Hakon Stangerup, Jens August Schade, Nis Petersen, Otto Rung, Soya, Adam Oehenschläger og P.A. Heiberg.

Opmærksomheden henledes på, at nogle af nyerhvervelserne indtil videre kun kan benyttes efter skriftlig tilladelse.

#### Kortsamlingen

**K**ortsamlingen har på Bruun Rasmussens Auktioner erhvervet et kort over Danmark af Justus Dankers og et kort over De Danske Øer af Davis Funck. Begge er kolorerede kobberstik fra ca. 1700.

#### Musikafdelingen

**V**ia Kulturværdiudvalget er den store samling musikallier fra Aalholm Slot blevet overført til afdelingen. Samlingen, der består af nodemanuskripter og -tryk i alt væsentligt fra det 18. århundrede, blev i 1991 fundet på Aalholm af Jens Henrik Koudal. Den har tilhørt grev Otto Ludvig

Raben (1730-1791), og med sine ca. 225 værker tildeler den fløjten - grevens eget instrument - en særlig vægt; i den forbindelse skal fremhæves et par fløjtekoncerter af J.A. Scheibe og J. Agrell, der formentlig er unika. Hertil kommer musik af en lang række af tidens førende komponister som J.J. Quantz, Joseph Haydn, Ignaz Pleyel, G.F. Telemann o.m.a.

Der er tale om en af de største privatsamlinger i 1700-tallets danske musikhistorie.

En række værker af Karsten Fundal i manuskript til supplerung af afdelingen Fundal-samling, herunder *Violin koncert*, *The Position of the Sparrow* samt *On the Edge of Chaos*.

Manuskriptet til Niels Viggo Bentzons *Det veltempererede klaver, bd. XIII*

#### Orientalisk og Judaistisk Afdeling

Orientalisk og Judaistisk Afdeling er begyndt at erhverve en facsimile-udgave på kinesisk af de samlede anerkendte (kanoniske) buddhistiske tekster kaldet *Tripitaka*. Udgaven er baseret på en Ming-dynasti-udgave (1368-1644) med senere tilføjelser fra det efterfølgende Qing-dynasti (1644-1911). Det Kongelige Bibliotek har flere forskellige udgaver af *Tripitaka* på kinesisk og andre sprog, bl.a. tibetansk og mongolsk. Den nu erhvervede facsimile-udgave adskiller sig på nogle punkter fra den mest anvendte kinesisk-sprogede udgave fra Japan udgivet under titlen *Taisho shinshu Daizokyo* fra 1924-1934. Indtil nu er 97 bd. indgået.

#### Besøg

17. okt. 1997 modtog Orientalisk og Judaistisk Afdeling besøg af førstesekretær ved ambassade, H.R. Mohey, og Nawab Kazim Ali Khan, Rampur Reza Library, Indien, med henblik på et muligt fremtidigt udstillings samarbejde.

#### Personalia

Forskningsbibliotekar Else Asmusen deltog 19.-21. nov. 1997 i Dansk Kulturhistorisk Museumsforenings Faglige Orienteringsmøde for Arkæologer på Fuglsø og holdt foredrag om *Arkæologibøger på nettet*.

Forskningsbibliotekar Ruth Bentzen, Boghistoriske Samlinger, fratrådte på grund af alder 31. dec. 1997.

Konst. overarkivar Jesper Düring Jørgensen bidrog med foredraget *Conservation versus exhibition - the dilemma* ved the Fourth International Seminar on the Care and Conservation of Manuscripts 13.-14. okt. 1997.

Forskningsbibliotekar Julie Fryd Johansen deltog 19.-21. nov. 1997 i Kulturhistorisk Museumsforenings årsmøde på Fuglsøcentret.

Førstebibliotekar Grethe Jacobsen deltog 6.-8. okt. 1997 i The 5th DublinCore Metadata Workshop, arrangeret af OCLC og The National Library of Finland; blev interviewet til P1-programmet *Studie 2000*, 19. okt. 1997 (genuds. 24. okt.) om bevaring af den trykte nationalsamling.

Forskningsbibliotekar Sven Jacobsen, Danske Afdeling, fratrådte 31. dec. på grund af alder.

Førstebibliotekar Ingrid Fischer Jonge holdt på Skive Kunstmuseum foredraget *Fotografiets realisme i virkelighedens lys* 8. okt. 1997; deltog 9.-12. okt. 1997 i fotofestivalen "Fotofeis" i Edinburgh; deltog i Fotomessen i Göteborg 16.-18. okt. 1997; deltog i *Art Forum* i Berlin 31. okt - 2. nov. 1997; var 7.-14. nov. 1998 på studierejse til New York vedr. udstillingsresearch; holdt foredrag på Museet for Fotokunst *Smerstens Andagt, om Joel Peter Witkin* 17. nov. 1997, arrangeret af museets venneforening; holdt på Folkeuniversitetet foredraget *Konceptfotografiet* 24. nov. 1997.

Direktør Erland Kolding Nielsen deltog 2.-3. okt. 1997 i 11. årsmøde i Conference of European National Librarians i Warszawa; deltog 22.-23. okt. 1997 i Nordisk Rigsbibliotekar- og Nationalbibliotekschefmøde i Oslo; deltog 27. okt. 1998 i LIBER Executive Board Meeting på Bibliothèque Nationale de France, Paris; deltog 31. okt. 1998 i bestyrelsesmøde i Wissenschaftlicher Beirat, Eutiner Landesbibliothek.

Overbibliotekar Karl Krarup holdt oplæg *Danmarks elektroniske forskningsbibliotek - også for de små forskningsbiblioteker?* ved Seminar for biblioteksledere, arrangeret af SDF, i Århus.

Forskningsstipendiat Ole Meyer holdt 28. nov. 1997 foredrag for Glyptotekets omvisere om Dantemotiver i samlingerne.

Forskningsbibliotekar Poul Nielsen, Håndskriftafdelingen og Dramatisk Bibliotek, fratrådte 31. dec. 1997 på grund af alder.

Overarkivar, dr.phil. Birgitte

Posing fratrådte 31. dec. 1997 som leder af Håndskriftafdelingen for at tiltræde en stilling som forskningschef ved Nationalmuseet.

Forskningsbibliotekar Anne Ørbæk Jensen holdt 29. okt. 1997 foredrag i Gymnasieskolernes Musiklærerforening *Folkevisen i dansk musik i 1800-tallet*.

Overbibliotekar Karl Krarup, forskningsbibliotekar Hans Kristian Mikkelsen, kontorfuldmægtig Jón Eiríksson, overassistent Pia Toft, afdelingsbibliotekarerne Ingelise Christensen og Karen Høgsberg, bibliotekarerne Connie Juul Jeppesen, Else Jensen-Storch, Annette Lassen og Christa Nettermann deltog 7.-8. okt. 1997 i DF's Internatmøde om *Tidsskrifter*.

Overbibliotekar Steen Bille Larsen og konst. overarkivar Jesper Düring Jørgensen deltog 13.-14. okt. 1997 i The 4th International Seminar on the Care and Conservation of Manuscripts, arrangeret af Den Arnamagnæanske Kommission, på Københavns Universitet.

Bibliotekar Inger Uldal og forskningsbibliotekar Henrik Dupont deltog 29.-31. okt. 1997 i Den store Nordiske GIS-konference i Kolding. (GIS = Geografiske Informations Systemer).

Afdelingsbibliotekarerne Karen Høgsberg, Esther Skaarup og Lene Knudsen, bibliotekarerne Mette Abildgaard og Connie Juul Jeppesen, overassistenterne Mette Lemvigh-Müller og Solvejg Resnitzky, assistenterne Anne Lorentsen og Vibeke Laude og kontor-

assistent Anders Cohn deltog 3. nov. 1998 i Temadag på RUC *om Behandling af elektroniske medier*, arrangeret af Danmarks Forskningsbiblioteksforenings (DF) interessekreds for Registrering.

Overbibliotekar Steen Bille Larsen, førstebibliotekar Bodil Koch og

konst. førstebibliotekar Willy Dähnhardt deltog 27.-28. nov. 1997 i konference vedr. *Brugerundersøgelser som styringsredskab i nordiske fag- og forskningsbiblioteker*, arrangeret af Nordiske Videnskabelige Biblioteksforeningers Forbund, på Hindsgavl Slot, Middelfart.